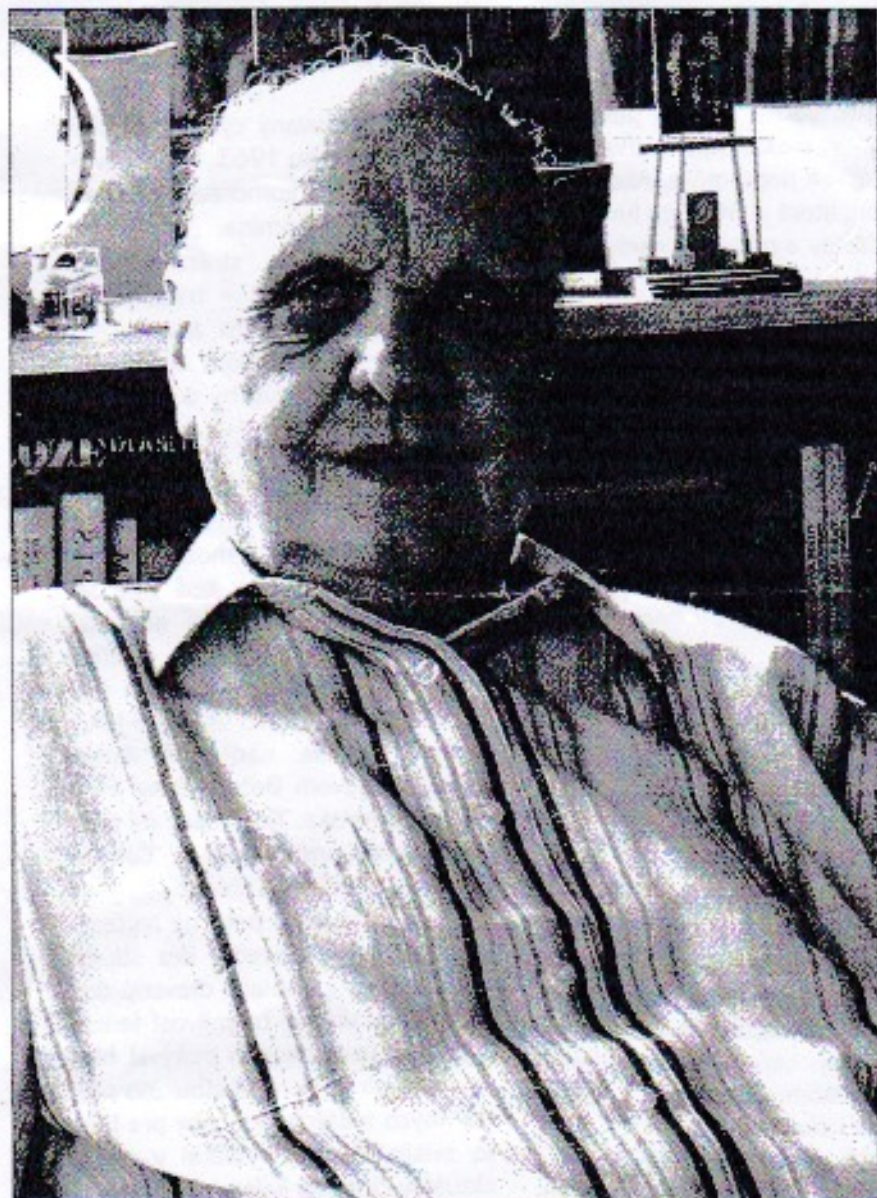

M. Klimčák: „Byť umelcom znamená lepšie milovať, viac dávať a pravdivo hovoriť.“

kde rieka Poprad vykrúti z Ľubovnianskych vrchov nádhernú prírodnú obrúčku a definitívne sa poberie na sever do Poľska za Dunajcom, leží priamo na štátnej hranici obec Sulín. Ak kdesi na močiarnom hontianskom juhu pri travertínových vyvieracích v zlome medzi Ipeľskou a Krupinskou pahorkatinou čarovala a liečila minerálnymi prameňmi vila Dudinka, istotne musela mať aj v spišských kopcoch rovnako ľuďom priateľsky naklonenú družku Sulinku. Odkiaľ by sa ináč v okolí Ľubovnianskeho hradu nabralo toľko blahodárnych liečivých

vôd a v zemepisných názvoch toľko ľúbosti: Ľubomierz, Ľubaň, Ľubovňa, Ľubotín...

Maliar Mikuláš Klimčák by neváhal prirovnať k tej dobrej vile svoju mamu Máriu. Ale o mieste, odkiaľ sa jeho dedo Ján vybral do sveta na tovarišskú vandrovku so stolárskym náčiním v batohu, a kde na najvyššom vrchu postavil kríž, aby ho v cudzine ochraňoval, sotva možno hovoriť ako o prameni bohatstva a blahobytu. Odišiel z chudobného Sulína, ako mnohí pred ním i po ňom z Jarabiny, Litmanovej, Kamienny, Jakuban, aby hľadal šťastie v širom svete - v Budapešti aj vo Vied-

ni. Naozajstné šťastie a veľkú lásku však našiel v neďalekom Vranove a mal s ňou desať detí, z ktorých šiesti boli stolári. Babka Knězeková, ktorá pochádzala z Moravy, v očiach Mikuláša Klimčáka bola a zostala naozajstnou veľkomoravskou kňažnou.

Rudolf Klimčák mal stolársku dielňu na Lipovej ulici v Humennom. Keď jeho otca Jána volali na fajnové remeselnícke roboty do drugetovského renesančného kaštieľa, akoby si on a jeho piati bratia vystavovali k rodným listom aj budúce výučné osvedčenia. V rodine s toľkými hladnými krkmí, museli byť chlapi otcovi po ruke a niekdajší sulínsky vandrovník ani nemusel potomkov veľmi otesávať, aby prebrali jeho remeslo. Upevnil ich do varštaku či k hobľovaciemu ponku ako sa patrí.

Páni obchodníci, lekárnici, humenski mešťania, ak chceli pekne tvarovaný aj intarzovaný kus nábytku, alebo vkusný interiér, obracali sa na umeleckého rezbára a stolárskeho majstra Klimčáka. Keď vyhorel kaštieľ, znova prišli za ním, aby zachránil a obnovil, čo sa dalo. O tom, aký šikovný majster bol, dodnes vypovedá kalvária pri humenskej gréckokatolíckej cirkvi, ale aj strieborna tabatierka od vďačného apatekára Fabiána, ktorého lekára je dodnes na Hlavnej ulici.

V domci na Lipovej ulici blízko kaštieľského parku s alegorickými sochami a mohutnými dubiskami sa uprostred novembra roku 1921 manželom Rudolfovi a Márii Klimčákovcom narodil syn Mikuláš. Sudičky mu ku kolíske tiež dali hoblík a pilku a ešte veľa talentu. Keďže chudobné rodiny si sudičky vyberať nemohli, tie isté vily povili aj brata Jána. Umelecký cit a remeselnú zručnosť akoby obaja chlapi naberali každou lipovou lyžicou. Len sestru Magdalénku predurčili maminu schopnosť zručne vyšívaj. Kto by poráтал stehy, ktoré obe zanechali na neskorších Mikulá-

šových umeleckých textilných aplikáciách...

„Rád som kreslil od útleho detstva. Výtvarný talent som očividne zdedil od rodičov. Po základnej škole som najprv absolvoval dvojročnú obchodnú školu, po nej trojročnú nábytkársku priemyslovku, kde pôsobil ako učiteľ kreslenia akademický maliar Jozef Chovan. Ten pobádal moje výtvarné nadanie a začal sa mi viac venovať aj mimo vyučovania. Po maturite som nastúpil do výtvarného oddelenia Slovenskej vysokej školy technickej, kde mi vo vojnových rokoch 1943 až 1945 boli učiteľmi Max Schurmann a Ján Mudroch. No, a potom prišli tri pražské roky u profesorov Františka Tichého a Josefa Nováka na Vysokej škole umeleckého priemyslu, kde som promoval v roku 1948“, ukladá iverčeky z bohatého a umením naplneného života osemdesiatpäťročný Mikuláš Klimčák.

Stretávame sa na výstavách Umeleckej besedy slovenskej aj v byt-ateliéri pod strechou činžiaka na rohu Šancovej a Karpatskej ulice v Bratislave, kde každý centimeter plochy dýcha umením a dôkazmi o neutihajúcej tvorivej práci bezmála šesťdesiatročí. Žije sám. Nemá už ani súrodencov. Do spomienok za rodičmi odišla sestra, a pred niekoľkými rokmi aj brat Ján, ktorý bol vždy jeho pravou rukou. Realizoval nejednu Mikulášov výtvarný návrh, škicu, nápad.

Mikulášovi Klimčákovi sa umenie stalo rehoľou. Rozhodol sa venovať sa mu celou svojou bytosťou a zasvätiť mu celý život. Podajedni o ňom píšú ako o pustovníkovi, iní – menej zhovievaví – ako o čudákovi. Chodievam k nemu rád. Máme spoločný humenský koreň a čímsi sme prirastení aj k Lipovej ulici. Hneď na jej začiatku v prvom dome pri parku bývali Simkovičovci, ktorí dostávali z cudziny listy s nádhernými známkami. Chodieval som k nim s ich synom, spolužiakom Leom, ktorého som učil plávať v Laborci a on mi z vďaky tie maličké zúbkované obrázky tajne odliepal. Jedného dňa zostalo miesto v školskej lavici vedľa

mňa prázdne. Simkovičovci sa odsťahovali do Palestíny. Leonard Simkovič odišiel plávať k Jordánu...

Pred šiestimi rokmi, keď bol majster Klimčák na jednej z mnohých ciest za svätými, možno v Ríme a možno v Palestíne, ktosi mu vylomil dvere, násilím vnikol do bytu a snoril po ateliéri. Jeho steny a každý kúsok voľnej plochy pokrývajú obrazy, v niekoľkých vrstvách sú svätci opretí popri múre. Akoby opití vierou, ktorá je iritujúco hmatateľná. Zvláštny a pôsobivý chrám umenia.

Vlámač určite aj čosi vzal, alebo ani nenašiel, čo hľadal, keď ho ktosi v páchaní hriechu vyrušil. Netreba dlho hádať, aké pohnutky ho viedli, ani čakať, že sa pôjde vyspovedať. Snorí a ďalej čaká na príležitosť. Odvtedy je umelec nedôverčivý a prijíma len ľudí, ktorých pozná dlho. Východniari na to reagujú prísloviem: koho raz uhryzol had, neverí ani hlšte...

Vylomené dvere Klimčák inštaloval na pánky do rohu ateliéru a vytvoril zvláštnu niku. Na čelnej strane plasticky namaľoval výjav z raja s palmou, vtákmi, vlkom, nežným baránkom a krotkým levom. Na odvrátenej strane poškodených verají archanjel Michal ako pomstiteľ vráža meč do plaza. Výrečná alegória, akých sú v tomto priestore desiatky. Na to všetko pokojne zo steny hľadí „schovaný“ Spasiteľ, lebo riadi a pozná všetky osudy, je neviditeľný a všadeprítomný. Vie svoje o očistci, podsvetí i súdnom dni.

Hlboká, úprimná a všadeprítomná je aj majstrova viera. Dnes, zajtra i naveky.

Stačí privrieť oči a zaplaví fa anjelský chór spod kopú makiet kostolov. Od kútov miestnosti sa odráža ozvena dupotu Rastislavovho žrebca, a kdesi za plentou erdzia kone iných veľkomoravských kniežat, ktorým sú tesné ich sadrové kostry i postroje. Už dávno mali byť paripy vykrmené bronzom. Celkom zreteľne počuť staroslovienskú liturgiu a Konštantín – filozof dvíha ruku, aby sústredil Slovienov na to, čo im chce po omši zvestovať: „Tak, ako semä, ktoré padlo na nivu, tak isto každé ľudské srdce na zemi dážd božích písmen potrebuje pre seba... Lebo

sú bez kníh nahé všetky národy.“ Len čo doznie posledný verš Proglasu, brat Metod vysokým hlasom zanôti: „Hospodi pomiluj, hospodi pomiluj!“

Vierozvestovia. Slovenski svätí. Spolupatróni Európy.

Klimčák je ich najvernejší umelecký nasledovník.

Ako rešpektovaný cyrilometodský zástavnik od roku 1963, kedy vytvoril prvú veľkú veľkomoravskú epopeju, vytrvalo pripomína: „Kto nepozná svoju históriu, stráca vlastnú identitu. Živý národ – zrkadlo dejín.“ Hľadiac do tohto zrkadla neuhol odvtedy pohľadom na zmysel a poslanie svojej tvorby ani milimeter.

Možno náhodou a možno zvláštnym riadením osudu, keď sme sa uprostred tohtoročného augusta stretli, bol deň cirkevného sviatku Nanebovzatia Panny Márie. Na čelnej stene ateliéru nad všetkými jeho svätými trónila nádherná ikona s týmto výjavom Bohorodičky. Patrónka Slovenska. Kde všade jej svojim umením vzdal hold: v Lutíne, Bačkove, Kružlove, Ľubici...

„Myslím, že dnes patrí na najčestnejšie miesto,“ povedal bez štipky pátosu. Nežne pohladil drevenú dosku, akoby skúmal trvanlivosť farieb a laku, s uspokojením pokýval hlavou a opatrne oprel maľbu „na plecía“ iných svätých, ani čoby pre tento sviatočný deň vytváral v dielni aktuálny cirkevný kalendár.

Zazdalo sa mi, že lúč svetla, ktorý sa odrazil od kryštálového ihlanu Ceny Fra Angelica, dopadol presne na to isté miesto. A keď som sa už zberal, usadil ma ešte na minútku, aby mi dopovedal sulínsku epizódu: „Ten križ, ktorý dedo pred storočím postavil, už dávno podľahol času. Naši menovci a príbuzní však na tom istom mieste postavili nový a prišli za mnou, či by som naň nevytvoril plastiku. Minulý týždeň som ju do Sulína dopravil. Nevytvoril som Ukrižovaného, pribitého na križ, ale Krista, vzkrieseného...“

Emil SEMANCO

Foto – autor